

P R E J E L I S M O

Dr. Marko Dvořák

ODPOVED AVTORSTVU

Zelo hudo mi je, ko pišem téle vrstice. Saj sem se v dolgi eri komunistične diktature, ki sem jo skupaj s slovenskim narodom trpeče prenašal od njenega krvavega začetka do njenega prihrepjenjénega konca, resda navadil na marsikaj, tudi na kaj takega, česar mnogim novopečenim oblastniškim konvertitom v njihovi prvotni fazi pač nikoli ni bilo treba izkušati. Pa vendarle: tisto gorje so nam povzročali ljudje, za katere nam je bilo jasno kot beli dan, da stojijo na drugem bregu reke, ki je ločevala dobro od slabega, plemenito od podlega, moralno od nemoralnega. Zato smo ponižani in razžaljeni, preganjani in zapostavljeni, izkoriščani in mučeni smeli vsaj globoko v sebi ves čas nositi zadoščenje, da smo pravični, in gojiti hrepeneče upanje, češ »pa bo pomlad prišla...«

Za pomlad, ki smo si jo končno vendarle pritrpeli, pa se je izkazalo, da je samo kratkotrajna odjuga. Brstičje, ki je na vseh koncih obetalo bujno rast, je malodane povsem pobrala zmrzál. – Iztreznitev? Vrnitev k »življenjskemu realizmu«? – Ne vem. Nič več ne vem. Vem samo to, da sem sam skupaj še z mnogimi drugimi sotrpini in somišljeniki (med katerimi pa je bilo takrat prekleto malo današnjih oblastnikov – bodisi zato, ker so bili še prezeleni, ali pa zato, ker pač še ni bil čas za njihovo etablirajoče se konvertitstvo) vsa ta težka leta naše slovenske zime mislil, govoril (pisal) in delal pod jasnim navdihom aksioma (*»Sicer pa mislim, da je treba Kartagino porušiti!«*): **treba se je iznebiti Jugoslavije in komunizma**. In s tem sem (smo) mislil(i), da smemo in moramo Slovenci zaživeti samostojno, svobodno in demokratično. To pa mi (nam) je v zadnji konsekvenci pomenilo **odgovorno in pošteno**. Oboje prd lastno, kultivirano vestjo, pred ljudmi, pred zgodovino in pred Bogom.

Kôga naj **zdaj** okrivimo za to, da je na Slovenskem kljub ne-Jugoslaviji in ne-komunizmu na vseh področjih še kar naprej toliko vsega tistega, kar lahko poimenujem z eno sámo besedo: **memorala**? Na vseh področjih! Ne včeraj, **zdaj** (*»Evropa zdaj*«, a tudi *»Slovenija zdaj*«)! – Pa saj se – primojduš – vendar ne moremo in ne bomo mogli v nedogled izgovarjati na jugoslovansko in komunistično preteklost, ko pa gre v osnovi za stvari, ki jih nismo »podedovali« po teh dveh, ampak si jih sami »ustvarjamo« vsak dan sproti! Že dve leti in dalj. Kaj pa, če tisto, kar je ves čas, vso hudo zimo, tako zelo bolelo, da se skoraj ni dalo več prenašati, le ni bil *samó* »balkanizem« in »komunizem«? Kaj pa, če je bil tisto v veliki meri *tudi* kratko malo kar naš domači »slovenizem«? In nam **zdaj** *ta* – kakor nekđaj balkanizem in komuni-

zem – (ob vsej »personalni korekturi«) vlada z na moč podobnimi **metodami** in v na vso moč »nekorigiranem« **sistemu** ...

Saj, uničene narave pač ni mogoče sanirati čez noč in gospodarska mizerija se ne dá od danes do jutri spremeniti v vsesplošno blaginjo, vse krivice preteklosti je nemogoče popraviti v enem dnevu ali enem letu (in vprašanje je, če se v resnici sploh še dajo popraviti) – mogoče pa je, o tem sem prepričan, doseči čez noč, od danes do jutri, v enem dnevu ali vsaj v enem letu (kaj šele v dveh letih in dalj), da se te krivice, ta mizerija in to **vesesplošno** uničevanje, ta **nemorala** ne bi več še kar naprej (s)počenjale. **Morala** (se pravi **moj sistem** in **moje metode**) je odvisna namreč predvsem **od mojega-tvojega-njegovega konkretnega odnosa do sveta vrednot**. Tu, na tem področju je vsak **jaz** absolutno **suveren**, pa četudi tiči sicer v še takem *arestu*. In prav tu, na tem področju se kljub temu, da ne tičimo več v jugoslovanskem in komunističnem arestu, pri nas doslej še ni prav nič *bistveno* spremenilo. To dejstvo sámo pa je tista *zmrzál*, ki grozi, da bo zamorila vse naše toliko obetajoče brstenje.

Pomlad na Češkem in na Slovaškem sem leta 1968 kot mlad slavist doživeljal v Pragi. To je bila burna, lépa in silno bogata življenjska izkušnja. Spominjam se – med mnogim drugim –, kako zelo se je tam v teh kratkih tednih (komajda mesecih) resničnega pomladnega *intermezza* med dotedanjo »domačo« komunistično diktaturo in avgustovsko tragedijo »varšavske« okupacije nenadoma, kar čez noč, od danes do jutri razmahnila, razširila in poglobila *tudi* vsakršna publicistika v teh dveh narodih. Vse revije, časopisi in časniki so bili polni očarljivo sproščenega kulturnega pisanja. Kulturnega v vseh pomenih te besede: tudi v jezikovnem, slogovnem in vsebinskem smislu. Po dveh letih in dalj slovenske pomladi, ki se je v dobi jugoslovanske in komunistične diktature že davno pred kakršnimkoli dejanskim upanjem na našo slovensko samostojnost in demokracijo napovedovala prav (če ne skoraj *samo*) v kvalitetni publicistiki in **kulturi** sploh, pa se (tudi na podlagi svojih najnovejših osebnih bridkih izkušenj) sprašujem – in to ne sam –: Kje je **zdaj** ta naša tolikanj obetavna vsesplošna **kultura** (**kultura**, ki je **karakter naroda**, kot sem zapisal že pred mnogimi leti)? Kje je **zdaj** tista kulturna, radoživa **sproščenost** naše vsakršne publicistike, ki je sicer kot žerjavica še do pred kratkim tlela pod pepelom cenzurirane frazerske samoupravne uniformiranosti? Sta mar naša kultura (»karakter našega naroda«) in naša publicistika res (ponovno, a tokrat docela) podlegli »demokratični« diktaturi (pod)povprečnega antikulturnega parvenijstva, ki v svoji oblasti in ignorantski nadutosti sumničavo in suvereno »cenzurira« vse, za kar misli, da se neposredno ne ujema z **njegovimi** (osebnimi, največkrat zgolj materialnimi) interesi, in pač tudi čisto vse tisto (tega pa je veliko, zelo zelo veliko), česar v svoji nespameti kratko malo ne more dojeti?

V delu za slovensko pomlad je vsebovan tudi moj avtorski delež (pa čeprav je to samo eden »tistih tenkih belih lističev« na pohojeni siromakovi beli krizantemi). To avtorstvo pač priznavam, odklanjam pa so-avtorsko odgovornost pri poznejši »dokončni realizaciji« (= *dejanju pohoditve*).

Ampak kako že pravi Ivan Cankar na koncu svoje **Bele krizanteme**? »*Oj Kobal, oj Lenard, oj Terseglav, oj vsi vi nahodni cerkovniki v svetem hramu našem – pregodaj ste prišli kropit! – Žarke misli, predrzne podobe, spet je vsa moja njiva od vas orošena – sonce, ozri se nanjo, da vzklije prešerno bogastvo!*«

Ulm, 25. aprila 1992.